DOMSTOLENS DOM (Første Afdeling)

22. maj 2008 *

I sag C-462/06,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 234 EF, indgivet af cour de cassation (Frankrig) ved afgørelse af 7. november 2006, indgået til Domstolen den 20. november 2006, i sagen:

Glaxosmithkline,

Laboratoires Glaxosmithkline

mod

Jean-Pierre Rouard,

har

DOMSTOLEN (Første Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, P. Jann (refererende dommer), og dommerne A. Tizzano, A. Borg Barthet, M. Ilešič og E. Levits,

generaladvokat: M. Poiares Maduro
justitssekretær: fuldmægtig C. Strömholm,

* Processprog: fransk.

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 15. november 2007,

efter at der er afgivet indlæg af:

— Glaxosmithkline og Laboratoires Glaxosmithkline ved avocat B. Soltner

— J.-P. Rouard ved avocat C. Waquet

— den franske regering ved G. de Bergues og A.-L. During, som befuldmægtigede

— den tyske regering ved M. Lumma, som befuldmægtiget

— den italienske regering ved I.M. Braguglia, som befuldmægtiget, bistået af avvocato dello Stato W. Ferrante

— Det Forenede Kongeriges regering ved Z. Bryanston-Cross, som befuldmægtiget, bistået af barrister A. Howard

— Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved A.-M. Rouchaud-Joët, som befuldmægtiget,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 17. januar 2008,

afsagt følgende

Dom

1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 6, nr. 1, og kapitel II, afdeling 5, i Rådets forordning (EF) nr. 44/2001 af 22. december 2000 om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område (EFT 2001 L 12, s. 1, herefter »forordningen«).

2 Anmodningen er blevet fremsat i en sag mellem Jean-Pierre Rouard og selskaberne Glaxosmithkline og Laboratoires Glaxosmithkline, der er hjemmehørende i Det Forenede Kongerige henholdsvis Frankrig. Jean-Pierre Rouard finder, at de to selskaber i medfør af en klausul i hans ansættelseskontrakt i fællesskab skal betragtes som hans arbejdsgivere, og har fremsat krav mod disse selskaber om betaling af forskellige erstatningsydelser på grund af afskedigelse samt erstatning for uberettiget ophævelse af ansættelseskontrakten.

Retsforskrifter

3 I afdeling 1 i forordningens kapitel II, der har overskriften »Almindelige bestemmelser«, fastsættes følgende i artikel 2, stk. 1:

»Med forbehold af bestemmelserne i denne forordning skal personer, der har bopæl på en medlemsstats område, uanset deres nationalitet, sagsøges ved retterne i denne medlemsstat.«

4 Forordningens artikel 6, der er indeholdt i forordningens kapitel II, afdeling 2, med overskriften »Specielle kompetenceregler«, bestemmer:

»En person, der har bopæl på en medlemsstats område, kan endvidere sagsøges:

1) såfremt der er flere sagsøgte, ved retten i den retskreds, hvor en af de sagsøgte har bopæl, forudsat at kravene er så snævert forbundne, at det er ønskeligt at behandle og påkende dem samtidig for at undgå uforenelige afgørelser i tilfælde af, at kravene blev påkendt hver for sig

[…]

3) når der er tale om et modkrav, der udspringer af den samme aftale eller det samme forhold, som hovedkravet støttes på, ved den ret, hvor sagen om hovedkravet er anlagt

[…]«

5 Blandt forordningens formål nævnes i betragtning 13 følgende:

»For forsikringsaftaler, forbrugeraftaler og arbejdsaftaler er det ønskeligt at beskytte den svage part ved hjælp af kompetenceregler, der er gunstigere for denne parts interesser end de almindelige kompetenceregler.«

6 Afdeling 5 i forordningens kapitel II med overskriften »Kompetence i sager om individuelle arbejdsaftaler« indeholder bl.a. følgende bestemmelser:

»*Artikel 18*

1. I sager om individuelle arbejdsaftaler afgøres kompetencen efter denne afdeling, jf. dog artikel 4 og artikel 5, nr. 5.

[…]

Artikel 19

En arbejdsgiver, der har bopæl på en medlemsstats område, kan sagsøges:

1) ved retterne i den medlemsstat, på hvis område han har bopæl, eller

2) i en anden medlemsstat:

   a) ved retten på det sted, hvor arbejdstageren sædvanligvis udfører sit arbejde, eller ved retten på det sidste sted, hvor han sædvanligvis udførte sit arbejde, eller

   b) såfremt arbejdstageren ikke sædvanligvis udfører eller udførte sit arbejde i et bestemt land, ved retten på det sted, hvor den virksomhed, som har antaget arbejdstageren, er eller var beliggende.

Artikel 20

1. En arbejdsgiver kan kun anlægge sag ved retterne i den medlemsstat, på hvis område arbejdstageren har bopæl.

2. Denne afdeling berører ikke retten til at fremsætte modkrav ved den ret, der behandler hovedkravet i overensstemmelse med denne afdeling.«

Tvisten i hovedsagen og det præjudicielle spørgsmål

7 Jean-Pierre Rouard blev i 1977 ansat i selskabet Laboratoires Beecham Sévigné med hjemsted i Frankrig. Han var beskæftiget i forskellige stater i Afrika.

8 I henhold til en ny arbejdsaftale indgået i 1984 med selskabet Beecham Research UK, et andet selskab i samme koncern, men etableret i Det Forenede Kongerige, blev Jean-Pierre Rouard ansat af dette selskab og fik beskæftigelse i Marokko. Ifølge denne arbejdsaftale forpligtede den nye arbejdsgiver sig til at opretholde de kontraktbestemte rettigheder, som Jean-Pierre Rouard var blevet tillagt i henhold til hans oprindelige arbejdsaftale med selskabet Laboratoires Beecham Sévigné, bl.a. blev hans anciennitet og retten til visse erstatningsydelser i tilfælde af afskedigelse opretholdt.

9 Jean-Pierre Rouard blev afskediget i 2001. I 2002 anlagde han sag ved conseil de prud'hommes de Saint-Germain-en-Laye mod selskabet Laboratoires Glaxosmithkline, der er indtrådt i rettighederne for Laboratoires Beecham Sévigné, og som har hjemsted i Frankrig, og mod selskabet Glaxosmithkline, der er indtrådt i rettighederne for selskabet Beecham Research UK, og som har hjemsted i Det Forenede Kongerige. Jean-Pierre Rouard har nedlagt påstand om, at disse to selskaber dømmes in solidum til at betale forskellige erstatningsydelser samt erstatning for manglende overholdelse af afskedigelsesproceduren, for afskedigelse uden reel og saglig begrundelse samt for uberettiget ophævelse af arbejdsaftalen.

10 Jean-Pierre Rouard har gjort gældende, at disse to selskaber i fællesskab var hans arbejdsgivere. Da den franske ret er kompetent i forhold til selskabet Laboratoires Glaxosmithkline, som har hjemsted i Frankrig, er denne ret i medfør af forordningens artikel 6, nr. 1, tillige kompetent med hensyn til selskabet Glaxosmithkline.

11 De nævnte selskaber anfægtede conseil de prud'hommes de Saint-Germain-en-Layes kompetence. Conseil des prud'hommes tog indsigelsen om manglende kompetence til følge. Cour d'appel de Versailles ophævede førsteinstansens afgørelse, hvorefter selskaberne indgav kassationsappel til prøvelse af denne rets dom af 6. april 2004.

12 På denne baggrund har cour de cassation besluttet at udsætte sagen og at forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»Finder den specielle kompetenceregel — der er fastsat i [forordningens] artikel 6, nr. 1, […], hvorefter en person, der har bopæl på en medlemsstats område, kan sagsøges, »såfremt der er flere sagsøgte, ved retten i den retskreds, hvor en af de sagsøgte har bopæl, forudsat at kravene er så snævert forbundne, at det er ønskeligt at behandle og påkende dem samtidig for at undgå uforenelige afgørelser i tilfælde af, at kravene blev påkendt hver for sig« — anvendelse i en sag anlagt af en lønmodtager ved en ret i en medlemsstat mod to selskaber, der tilhører samme koncern, og hvoraf det ene, som ansatte denne lønmodtager for koncernen og derefter nægtede at genindsætte denne, har hjemsted i denne medlemsstat, og det andet, for hvis regning den pågældende lønmodtager senest har arbejdet i tredjelande, og som har afskediget vedkommende i en anden medlemsstat, når denne sagsøger har påberåbt sig en kontraktbestemmelse med henblik på at gøre gældende, at de to [selskaber] i fællesskab var hans arbejdsgivere, over for hvilke han har nedlagt påstand om erstatning for afskedigelsen — eller udelukker [forordningens] artikel 18, stk. 1, […], i medfør af hvilken kompetencen i sager om individuelle arbejdsaftaler afgøres efter [denne forordnings] afdeling 5 i kapitel II, anvendelse af [samme forordnings] artikel 6, nr. 1, med den virkning, at de to selskaber hver især skal sagsøges ved retten i den medlemsstat, hvor de har hjemsted?«

Om det præjudicielle spørgsmål

13 Med dette spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om den specielle kompetenceregel i forordningens artikel 6, nr. 1, vedrørende flere sagsøgte finder anvendelse på et søgsmål, som en arbejdstager har anlagt mod to selskaber, der er hjemmehørende i forskellige medlemsstater, og som arbejdstageren anser for i fællesskab at have været hans arbejdsgivere.

14 Indledningsvis bemærkes, at forordningen hvad angår forholdet mellem medlemsstaterne har erstattet konventionen af 27. september 1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager (EFT 1978 L 304, s. 17), som ændret ved konventionen af 9. oktober 1978 om Kongeriget Danmarks, Irlands og Det Forenede Kongerige Storbritanniens og Nordirlands tiltrædelse (EFT L 304, s. 1, og — den ændrede tekst — s. 77), ved konventionen af 25. oktober 1982 om Den Hellenske Republiks tiltrædelse (EFT L 388, s. 1), ved konventionen af 26. maj 1989 om Kongeriget Spaniens og Den Portugisiske Republiks tiltrædelse (EFT L 285, s. 1) samt ved konventionen af 29. november 1996 om Republikken Østrigs, Republikken Finlands og Kongeriget Sveriges tiltrædelse (EFT 1997 C 15, s. 1, herefter »Bruxelleskonventionen«).

15 De kompetenceregler i sager om individuelle arbejdsaftaler, som er indeholdt i forordningen, afviger mærkbart fra Bruxelleskonventionens regler på dette område.

16 I nævnte konvention er der kun den ene særlige kompetenceregel vedrørende arbejdsaftaler, som blev indsat i 1989. Denne regel var indeholdt i afdeling 2 i konventionens afsnit II om specielle kompetenceregler og var blevet tilføjet som en særlig udmøntning af kompetencereglen i Bruxelleskonventionens artikel 5, nr. 1, i sager om kontraktforhold.

17 I forordningen er kompetencen i sager om individuelle arbejdsaftaler reguleret i en særlig afdeling, nemlig i kapitel II, afdeling 5. Denne afdeling omfatter forordningens artikel 18-21 og skal give arbejdstageren den beskyttelse, som er omhandlet i betragtning 13 til forordningen.

18 Som anført af, eller under alle omstændigheder anerkendt af, Glaxosmithkline og Laboratoires Glaxosmithkline, den franske, den tyske, den italienske regering og Det Forenede Kongeriges regering, fremgår det af ordlyden af bestemmelserne i afdeling 5, at disse ikke blot er særregler, men også udtømmende regler.

19 Det fremgår således af forordningens artikel 18, stk. 1, dels at enhver sag, der vedrører en individuel arbejdsaftale, skal anlægges ved den ret, som er kompetent i henhold til kompetencereglerne i forordningens kapitel II, afdeling 5, dels at disse kompetenceregler kun kan ændres eller suppleres af andre kompetenceregler i forordningen i det omfang, der udtrykkeligt henvises hertil i selve afdeling 5.

20 Forordningens artikel 6, nr. 1, henhører imidlertid ikke under kapitel II, afdeling 5, men under dette kapitels afdeling 2.

21 Der er ikke henvist til forordningens artikel 6, nr. 1, i nævnte afdeling 5. Derimod henvises til forordningens artikel 4 og artikel 5, nr. 5, som forordningens artikel 18, stk. 1, udtrykkeligt bestemmer finder anvendelse.

22 Kompetencereglen i forordningens artikel 6, nr. 1, er heller ikke blevet gentaget i en tilsvarende bestemmelse i nævnte afdeling 5, hvilket derimod er tilfældet for reglen i artikel 6, nr. 3, vedrørende modkrav, der er blevet indsat i forordningens artikel 20, stk. 2.

23 Herefter må det konstateres, at en fortolkning med udgangspunkt i ordlyden af forordningens kapitel II, afdeling 5, fører til, at denne afdeling udelukker enhver anvendelse af forordningens artikel 6, nr. 1.

24 Denne fortolkning bekræftes desuden af forarbejderne. I forslag til Rådets forordning (EF) om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område (EFT 1999 C 376 E, s. 1) anføres det om kapitel II, afdeling 5, i den foreslåede forordning, som fællesskabslovgiver vedtog uden ændringer, at »kompetencereglerne i denne afdeling træder i stedet for reglerne i afdeling 1 [Almindelige bestemmelser] og 2 [Specielle kompetenceregler]«.

25 Den franske, den tyske og den italienske regering har imidlertid i deres skriftlige indlæg gjort gældende, at en formålsfortolkning af forordningen vil kunne føre til, at forordningens artikel 6, nr. 1, anvendes i sager om arbejdsaftaler.

26 Den italienske regering har således anført, at formålet med forordningens artikel 6, nr. 1, som er at modvirke risikoen for indbyrdes uforenelige afgørelser, forudsætter, at denne bestemmelse finder anvendelse på alle sagstyper, herunder sager om arbejdsaftaler.

27 Det er korrekt, at hvis forordningens artikel 6, nr. 1, anvendes på sager om arbejdsaftaler, vil muligheden for at indbringe forbundne krav mod flere sagsøgte for en enkelt dommer blive udvidet til tvister vedrørende sådanne aftaler. En sådan udvidelse ville, ligesom den af fællesskabslovgiver i forordningens artikel 20, stk. 2, udtrykkeligt fastsatte udvidelse for så vidt angår modkrav, opfylde det almindelige retsplejehensyn, som indebærer, at princippet om procesøkonomi overholdes.

28 Imidlertid følger det af fast retspraksis, at specielle kompetenceregler skal fortolkes strengt og ikke kan føre til en fortolkning, der rækker ud over de tilfælde, forordningen udtrykkeligt har for øje (jf. bl.a. hvad angår forordningens artikel 6, nr. 1, dom af 13.7.2006, sag C-103/05, Reisch Montage, Sml. I, s. 6827, præmis 23, og af 11.10.2007, sag C-98/06, Sml. I, s. 8319, præmis 35). Som det er blevet konstateret i denne doms præmis 23, udelukker ordlyden af bestemmelserne i forordningens kapitel II, afdeling 5, at artikel 6, nr. 1, finder anvendelse på sager om arbejdsaftaler.

29 Desuden indebærer retsplejehensyn, at både arbejdsgiver og arbejdstager, ligesom det er tilfældet for så vidt angår modkrav, har mulighed for at påberåbe sig forordningens artikel 6, nr. 1.

30 En sådan anvendelse af forordningens artikel 6, nr. 1, kunne imidlertid få konsekvenser i strid med det beskyttelsesformål, som man har villet opnå ved at indføre en særlig afdeling om arbejdsaftaler i forordningen.

31 Den omstændighed, at arbejdsgiveren påberåber sig forordningens artikel 6, nr. 1, vil således kunne fratage arbejdstageren den beskyttelse, han har krav på i medfør af forordningens artikel 20, stk. 1, hvorefter arbejdstageren kun kan sagsøges ved retterne i den medlemsstat, på hvis område han har bopæl.

32 For så vidt angår den af den franske og den tyske regering foreslåede mulighed for at fortolke forordningens artikel 6, nr. 1, således, at alene arbejdstageren har mulighed for at påberåbe sig denne bestemmelse, bemærkes, at en sådan fortolkning vil være i strid med ordlyden både af bestemmelserne i forordningens kapitel II, afdeling 5, og af forordningens artikel 6, nr. 1. Desuden er der ingen grund til at begrænse det beskyttelseshensyn, som ligger bag en sådan argumentation, til kun at omfatte forordningens artikel 6, nr. 1, og det ville derfor skulle anerkendes, at arbejdstageren, og kun arbejdstageren, bør kunne påberåbe sig alle de specielle kompetenceregler i forordningen, som kan tjene hans interesser som retsundergiven. Domstolens omformning af specielle kompetenceregler, der har til formål at lette retsplejen, til ensidige kompetenceregler, som beskytter den svageste part, ville imidlertid gå ud over den afvejning af interesser, som fællesskabslovgiver på fællesskabsrettens nuværende udviklingstrin har indført.

33 Henset til de nugældende fællesskabsbestemmelser vil en fortolkning som foreslået af den franske og den tyske regering være vanskeligt forenelig med retssikkerhedsprincippet, som forordningen bl.a. også skal sikre, og som navnlig kræver,

at kompetenceregler fortolkes således, at de, som anført i betragtning 11 til forordningen, frembyder en høj grad af forudsigelighed (jf. bl.a. hvad angår forordningens artikel 6, nr. 1, Reisch Montage-dommen, præmis 24 og 25, og Freeport-dommen, præmis 36).

34 Det må således fastslås, at forordningen i dens nuværende affattelse og på trods af beskyttelsesformålet nævnt i betragtning 13 til forordningen ikke giver en arbejdstager, som befinder sig i samme situation som Jean-Pierre Rouard, en særlig beskyttelse, idet han som sagsøger ved de nationale retter ikke råder over en gunstigere kompetenceregel end den almindelige regel i nævnte forordnings artikel 2, stk. 1.

35 Under disse omstændigheder skal det forelagte spørgsmål besvares med, at den specielle kompetenceregel i forordningens artikel 6, nr. 1, ikke kan finde anvendelse på en tvist, som henhører under forordningens kapitel II, afdeling 5, vedrørende kompetenceregler i sager om individuelle arbejdsaftaler.

Sagens omkostninger

36 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Første Afdeling) for ret:

Den specielle kompetenceregel i artikel 6, nr. 1, i Rådets forordning (EF) nr. 44/2001 af 22. december 2000 om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område kan ikke finde anvendelse på en tvist, som henhører under forordningens kapitel II, afdeling 5, vedrørende kompetenceregler i sager om individuelle arbejdsaftaler.

Underskrifter